Margaretha af Ugglas: Anförande om kampen mot apartheid i Sydafrika

Talare	Datum	Plats
Margaretha af Ugglas Politiker	17 december 1985	Stockholm

Herr talman! Apartheidpolitiken i Sydafrika bygger på förnedring av individen. Det avgörande är inte den enskilda människans insatser, önskningar och strävanden utan hans eller hennes hudfärg. Det är en politik som står i grundläggande motsatsställning mot kristna och västerländska demokratiska principer.

Riksdagen står enig i sitt fördömande av apartheidsystemet i Sydafrika. Vi i riksdagen är också eniga om att Sverige som nation har en moralisk förpliktelse att i samverkan med övriga nordiska länder och FN-samfundet göra vad vi kan för att få förtrycket i Sydafrika att upphöra. De skillnader i synsätt som finns redovisade i utrikesutskottets betänkande gäller medlen för påverkan.

Vi moderater tror inte att en renodlad isoleringspolitik är rätta sättet att få en fredlig förändring till stånd i Sydafrika. Vi tycker att utvecklingen ger oss stöd i vår uppfattning.

Mitt bland det ökade våldet, förtrycket och det dagliga dödandet har näringslivet i Sydafrika framträtt som en av de viktigaste oppositionskrafterna gentemot regeringen Botha. Representanter för näringslivet har sammanträffat med ANC. Samtalen har beskrivits som konstruktiva av båda sidor. Näringslivet kräver att apartheid avskaffas, att de politiska fångarna friges och att samtal inleds med de svarta ledarna. Till opponenterna mot förtrycket i Sydafrika har nu även de internationella bankerna sällat sig, som vägrar att förnya sin kreditgivning till Sydafrika om inte vittgående reformer genomförs.

I realiteten utgör näringslivets och bankernas åtgärder och uttalanden i dag lika mycket av en press på och ett hot mot regimen Botha som de sanktioner som olika regeringar vidtagit.

Demokrati och marknadsekonomi står för frigörelse och öppenhet. Marknadsekonomin förutsätter frihet för producent och konsument i det ekonomiska livet. Marknadshushållningen går däremot på kollisionskurs mot apartheid, som är ett system för statlig tvångsreglering och förtryck. Olof Palmes koppling i Uppsala mellan de s. k. marknadskrafterna och apartheid är falsk och djupt orättvis.

Vi moderater vill liksom övriga partier föra en aktiv politik mot apartheid. Men vi anser att väl samordnade internationella åtgärder är viktigast, där ett klart avståndstagande från apartheid kombineras med ett stöd till och livliga kontakter med de grupper, intressen och organisationer - svarta som färgade och vita - som utanför och inne i Sydafrika arbetar för en fredlig förändring i riktning mot ett samhälle som ger frihet och rättvisa åt alla.

Öppenhet är alltid frihetens och därmed demokratins instrument. Slutenhet och isolering är ofta diktaturens bästa hjälpmedel. I ett längre perspektiv är det utvidgade snarare än inskränkta kontakter mellan Sydafrika och de västliga demokratierna som skapar de bästa förutsättningarna för en demokratisk utveckling. Rätten för sydafrikanska medborgare att fritt resa utomlands är därvid av central betydelse. Omvärldens ekonomiska förbindelser med Sydafrika är också viktiga. Detta har jag redan berört.

Det är också utomordentligt angeläget att massmedia kan verka i Sydafrika och rapportera om händelseutvecklingen. De av den sydafrikanska regimen proklamerade inskränkningarna i utländska massmedias arbetsmöjligheter är ytterligare ett steg i fel riktning. Begränsningen av informations- och nyhetsförmedlingen från Sydafrika måste fördömas och motarbetas.

Svenska åtgärder mot apartheid måste alltid ytterst syfta till en fredlig omvandling av det sydafrikanska samhället. De måste sättas in i ett internationellt sammanhang och främja en internationellt samordnad politik mot apartheid. Det ligger i Sveriges och andra små länders intresse att slå vakt om det internationella regelsystemet.

Respekten för det internationella rättssystemet, uttryckt i konventioner och överenskommelser, är av stor vikt i arbetet för fred och frihet, liksom i kampen mot underutveckling och fattigdom. Det måste vara ett entydigt svenskt intresse att främja denna respekt liksom att vidareutveckla det internationella

regelsystemet.

Det är mot den här bakgrunden, herr talman, som vi moderater har föreslagit ett alternativt system, ett system med intyg för att motarbeta förekomsten av tvångsarbete i det sydafrikanska jordbruket. Vi är oroade över att det av regeringen föreslagna importförbudet troligen inte är förenligt med GATT:s regler och kan leda till en prövning inom GATT som Sverige riskerar att förlora.

De hearings utrikesutskottet haft med sakkunniga i denna fråga har snarare styrkt oss i vår uppfattning. Vi tror också att ett system med intyg är ett effektivare sätt att motarbeta tvångsarbetet. Förenta Staterna har en sådan lagstiftning som tillämpats bl. a. mot Sydafrika. Amerikanernas agerande har lett till ett avskaffande av tvångsarbetet inom en del av jordbruket. Ett svenskt liknande system skulle kunna leda till att frizonen vidgades.

Respekten för internationella konventioner gör också att vi inte kan biträda folkpartiets förslag om att försöka ändra regelsystemet inom GATT. En politisering av GATT, även om denna skulle inskränka sig till att gälla Sydafrikafrågan, riskerar att äventyra GATT-avtalets och organisationens fortsatta verkningskraft. Internationella sanktioner skall beslutas inom FN:s ram.

Folkpartiet vill skärpa tillämpningen av lagen mot företagsinvesteringar i Sydafrika genom ett riksdagsuttalande. Vi tycker att detta är ett olyckligt förfarande. Vill riksdagen ändra i en nyligen antagen lagstiftning, så bör detta ske genom en lagändring och inte genom ett uttalande. Det är viktigt att klara och förutsägbara regler gäller för företagens verksamhet.

Vi kan inte heller biträda lagförslaget om att kommuner och landstingskommuner ges möjlighet att vidta bojkottåtgärder mot Sydafrika. Förslaget strider mot de grundläggande bestämmelserna om den kommunala kompetensen som den finns angiven i kommunallagen. Enligt vår uppfattning bör kommuner och landsting inte bedriva utrikespolitik. Den uppgiften åvilar statsmakterna. Vad beträffar propositionens övriga förslag till skärpt Sydafrikapolitik så biträder vi dessa.

Herr talman! Sydafrika kan vara västvärldens moraliska ödesfråga för de kommande generationerna. Det handlar om frihet eller förtryck, om en

möjlighet till fredlig utveckling mot demokrati eller om en våldsam omvälvning, vars resultat mycket väl kan bli en ny typ av förtryck och förnedring.

Sydafrika är ett samhälle som ser sig som en del av samma västvärld som vi tillhör.

Det ställer hårda moraliska krav på alla västländer att med kraft reagera mot den sydafrikanska politiken. I ett längre perspektiv handlar det som nu sker i Sydafrika också om västvärldens vilja och förmåga att leva upp till sina egna ideal och värderingar. Sviks de i Sydafrika, förlorar de i kraft också i världen i övrigt, och det får inte ske.

Herr talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4 och 5 i utrikesutskottets betänkande.

Källa
Manuskript hämtat från riksdagen.se (2026-11-16)

Taggar
Apartheid, Fred

URI
https://www.svenskatal.se/tale/margaretha-af-ugglas-anforande-om-kampen-mot-apartheid-i-sydafrika